

An Gannas

© 2012

© gwirbryntyans Mis-Meurth 2012; dyllys gans Kowethas an Yeth Kernewek ISSN 1469 705X

gwasva: www.cornish-language.org

niver 423

Mis-Meurth 2012

pris £1.50

Dy'goel Sen Pyran

Delow Sen Pyran yn Oratri Sen Pyran,

Eglos Trezilide, Breten Vyghan

(erthygel ha skeusennow folennow 3-4)

folenn 2

❖ Eseleth an Kowethas;
folennow 2-4

❖ Breten Vyghan;
folenn 4

❖ Skeul an Yeth 1;
Lyvrow Nowydh;
folennow 4-5

❖ Legh Choklet;
folenn 5

❖ Lyther a Alban;
folenn 6

❖ Lyther a Gembra;
folennow 6-8

❖ Hwedhel: Kastell an
Kowr, Rann Onan;
folenn 8

❖ Nawbedrek;
Bardhonek Berr;
Krakkya-Kod;
folennow 9-11

❖ Arloedh an Bysowyer;
folenn 11

❖ Pennseythun;
Derivas Arghansek;
folenn 12

❖ Pedrek Geryow;
folenn 13

❖ Krowseryow;
folennow 14-15

❖ Tros an Bys Bras;
folenn 16

❖ Trigvaow.

Kowethas an Yeth Kernewek

Derivas an Soedhek Eseleth,

Tony Hak:

Studh an eseledh re janjyas dres an vlydhen dell syw:

	Kevardhu 2005	Kevardhu 2010	Kevardhu 2011	Notenn niver
Eseli gans An Gannas	214	218	207	2
Eseli heb An Gannas	17	9	8	3
Eseli Teylu	42	45	45	4
Sommenn Veur	273	272	260	1
Trigys yn Kernow	157	161	157	5
Trigys yn Breten Veur	90	79	74	5
Trigys Tramor	26	32	29	
Sommenn Veur	273	272	260	
Eseli Nowydh	57	30	19	6
Eseli Omdennys	36	24	31	7

Notennow (an niverow y'n diwettha koloven a-ugh):

1. Yma lemmyn 260 esel – ha nyns yw henna nowodhow da awos y vos 12 le ages y'n vlydhen eus passyes. Martesen yma edhomm a hwithra arta prag yth yw an niver a eseli ow tigressya, ha wolomm vydh tybyansow a-dro dhe fatell yllyn kressya braster an eseledh.

An dyffrans yw dell syw:

- Ni a gollas 11 esel a gemmer An Gannas,
- ha 1 esel na gemmer An Gannas, ha
- ny janjyas niver a eseli teylu.
- An niver a eseli a drig yn Kernow re dhigressyas (4 esel le) hag yndella o ynwedh rag an niver a drig yn Breten Veur (5 esel le) ha rag an niver a drig a drig tramor (3 esel le).
- Ni re dhynnerghis 19 esel nowydh y'n

Kowethas y'n vlydhen ma,

7. Ha 31 esel re omdennas po merwel. Niver bras yw henna, dell yw usys, mes le ages y'n blydhynyow kyns.

Ogas ha pub esel a be an ragpren re govskrifas rag Gweres Doneson (*Gift Aid*) – ha ni re dhegemmeras £735 dhiworth an Dollva y'n vlydhen ma. Hemm yw myns ughella lowr ages yn blydhynyow kyns drefenn bos pris an eseledh ughella an vlydhen ma.

Hwath y pareusav moy ages 40 lyther pub mis rag leverel dhe eselibos aga eseledh gorfennys (lies esel a dhegemmer tri anedha drefenn nab eons an ragpren kyns i dhe dhegemmeres an tressa lyther). Ni a yll avoydya an kost a hemma (paper, ynk, lytherdoll) mars yw an ragpren peys gans Arghadow Fest (*Standing Order*), po yw an kynsa lyther degemmers. Ytho gwrewhgh prederi a-dro dhe henna mar pleg!

Wor'tiwedh, ha heb mar, my a garsa godhvos meur ras a-barth an Kowethas oll dhe Sally Mollard a'y ober ow lesranna An Gannas.

Breten Vyghan

Sen Pyran agan tasek kemmyn?

Dannvenys diworth Breten Vyghan gans Akira Peters, Catie Keginer, Jean-Guillaume Jaffredou ha Ronan Tremel. Rafael Urien yw an gour arall y'n skeusenn. Oll anedha a sewenis y'n apposyans an tressa gradg 2011.

Yth yw aswonnys genowgh an lavar koth ma 'Yma moy a syns yn Kernow ages yn nev'? Treweythyow hogen an syns a dreusa an mor, yn hwir po marnas yn henhwedhlow, bys dhe Vreten Vyghan rag lenwel an paradhis tramor. Yndella y hwrug Sen Pyran y honan.

Yn mis-Du 2011, ni – bagas byghan a Vretonegoryon neb a dhysk Kernewek – a wrug pergherinses dhe Drezilide awos Sen Pyran. An dre ma yw desedhys deg kilometer diworth

Rosko. Meres Trezilide, Mestres Philippe, a' gan dynnerghis yn hegar. Ytho yth esen ni ow troghya y'n oesow pell kevrinek.

An bagas a-rag eglos Trezilide

Yn kynsa le, ni a viras orth an eglos pur goth ha sekrys war-lergh Sen Pyran, a-dhia an 10^{ves} kansblydhen. Dhe'n prys na tus a dho a gledhbarth, ankrydoryon vor aga hanow¹, rag pylla arvor Breten Vyghan. An anedhysi a hwila skovva yn Kernow, y'n pow mayth fedha kewsys ogas an keth yeth ha Bretonek hag aswonnys gansa dre negys mor. Pan veu gorfennys an reudh, i a dhehwelis dh'aga fow gans kov Sen Pyran - ha gwirhaval gans kreryow anodho - neb o pysics gansa yn tiogel rag ri kres dhedha arta.

Yn nessa le, yma krows a ven growan yn kres an gorflann a-dro dhe'n eglos. An grows na a veu afynys gans delowyow a-dro dhe 1630, gwrys gans an gravyer meur y vri, Roland an Alaouret, genys yn Landerne. Yn mysk an delowyow yma onan a dhiskwedh Sen Pyran gwiskys yn epskop !

Yn tressa le, yma a-ji dhe'n eglos baner brosys war bali y'n 19^{ves} kansblydhen, skrifys yn Bretonek warnedho 'Sant Peran petit evidomp' (Sen Pyran pysewgh ragon). An baner ma vydh gwrys devnydh anodho dres an keskerdh dhe jydh goel an bluw, dhe Yow Bask².

Yn le diwettha, yma oratri Sen Pyran ryb an fordh a Drezilide dhe Gastell Paol. Drehevys veu y'n 19^{ves} kansblydhen hag y fyth hwath kempennys pur dha gans kentrevogyon. Delow Sen Pyran, a ven growan liwys, a with omma gans kuvder war an dus a dremen, lemmyn avel

yn termyn passyes may feu tiogyon ow tri aga porghelli dhe'n varghas yn Berven. Yndella Sen Pyran a veu henwys 'Sans an porghelli' ynwedh.

Oratri Sen Pyran Trezilide

Ena, hwi a yll powes ha pysi martesen, mes dres eghenn yaghhe agas dewlin klav yn unn dhewlina war wrowan. An dhew doll y'n men, usys gans dewlin an dus, a wra prov ass yw effeythus hag a bris isel an vedhegneth ma !

Nes a'n le ma yma Kergidu. Gerys-da yw an tyller ma yn lyenn bretonek. Skrifys veu romans bras 'Emgann Kergidu' (Kas Kergidu), hwarvedhys yn 1797, gans Lan Inizan y'n vlydhen 1877. Yn ogas dhe velin re dheuth ha bos boesti y sev men-kov yn le may ferwis 400 tiek ow kwynnel erbynn soudoryon frynkek dres domhwelyans frynkek. Hen naner Breten Vyghan, an grows dhu war wynn, a way yn fyw a-ughta.

Men-kov kas Kergidu

Mes yma leow erell yn Breten Vyghan sekrys war-lergh Sen Pyran po war-lergh syns erell a Gernow a vynnyn diskudha hwath, martesen war-barth genowgh ?

Ronan ow pysi war y dhewlin

Kesva an Taves Kernewek Skeul an Yeth 1

Yma lemmyn war wiasva an Gesva Skeul an Yeth I, hag a yll bos iskargys, po an lyver yn tien po folennow a-dhiwerto heb kost. An Gesva a aswonn gras bras dhe Wella Brown rag kummys a-dro dhe hemma.

Kowethas an Yeth Kernewek Lyvrow Nowydh

An lyvrow a syw re beu dyllys y'n vlydhen 2011:

'Keginlyver Keniterow Jenni' gans Pam Pascoe mis-Metheven 2011 kost £5.50 (£4.99 eseli);

'Karol Nadelik' gans Charles Dickens mis- Du kost £6.99 (£5.99 eseli);

'My, ny vynnav kewsel Sowsnek' gans Philip Knight mis-Kevardhu kost £4.99 (£4.50 eseli)

Towlenn rag 2012:

Parys dhe vos dyllys: Lilian James – kuntell a'y hwedhlow.

Ow tos:

Ple'ma Spot?

Jowan Richards – kuntell a'y hwedhlow;

Yowann Parker – Gwariow Mus (mis-Du);

Lyver Alan Murphy (2013?);

ABCh (nep-prys!)

Legh Choklet gans Brian Watson

Dhe'n benn Nessa Bresel an Norvys pubonan a brederis bos ewnrannans gorfennys mes yth ens i kammdybys. Hwegow ha choklet o hwath ewnrynnys bys mil naw kans peswarthek ha dew-ugens, naw blydhen wosa gorfenn an Vresel.

Herwydh usadow gwerthjiow a withas nebes traow kudhys, choklet rag ensamplel a veu gwerthys dhe prenoryon arbennik.

Ny wrug ow mamm govynn orth faverans po nebes dyghtyans arbennik. Onest ha leun a reowta o hi ha a waytya an keth dhiworth re erell; ha ny grodhvolas yn kever dyghtyans drog.

A-dro dhe vil naw kans unnek ha dew-ugens pan en vy a-dro tri bloedh hag ow mamm haval orth lies den a wrug prena oll an seythun a'n keth gwerthji hag a withas hy reken pub dy'Gwener pan dhegemmeras ow thas y wober. 'Meadow Dairy' o an gwerthji a usyas hi. Gwerthji askorr ollgemmyn gans moesow unn furv 'u'. Dhe'n tenewen a-gledh yth esa oyow ha keus, gwara sygh y'n kres ha kannow dhe'n tenewen a-dhyghow. A-dro an gwerthji yth esa rewyow a gannow a tesennow kales gans gorheryow gweder. Lies tesenn gales o terrys. Poesyas ha maylys yn paper veu an tesennow kales.

Yth en vy yowynk ha kortes heb mar!!! Wel my a wrug minhwarth orth an mowesi hag a ros dhymm an tesennow kales terrys. Treweythyow my eth a-dryv an moesow.

Unn jydh my a wovynnas orth ow mamm rag nebes choklet. Ow mamm a wovynnas orth mowes y'n gwerthji rag nebes choklet. An mowes yn-medh 'Drog vy genev mes nyns eus travyth gesys.' My eth a-dryv an moesow arta ha my a gavas kist joklet hanter igerys. Yn apert an mayni re ankovas yn hy hever. My a gemmeras legh a joklet ha dismaylya an paper arghans ha kemmeres brath anedhi. Yn prout gans ow throyans my a dheuth arta yn wel. Ow mamm a wovynnas orthiv a ble y kevis vy an choklet. 'Yn-dann an voes,' yn medhav 'yma

kist leun ena.' Re dhiwedhes lemmyn dh'y gemmeres ahanav, ow mamm a dylis ha'n gwerthji a verkyas hy lyver ewnrann.

An nessa seythun ow mamm a vovyas dhe'n 'Co-op' a-dreus an fordh. Ny yllis mos a-dryv an moesow ena rakhenna hi a wrug gwitha goelyas warnav.

A wrug vy leverel dhis a-dro dhe'n hatt ha'n jynn-golghi? Wel, nessa tro martesen.

Lyther a Alban

a-dhiworth Yowann Byghan

(agan kesskrifer arbennik albanek)

Ynysow Orkney:

Nessa Rann: Orkney Hedhyw

Hwar yw hin Orkney (marnas gwynsow pur grev treweythyow) ha pur feyth hy gwresenn, ytho gonisogeth tir re beu pup-prys meur dhe les y'n erbysiedh. Y'n dydhyow ma, ha tornyaseth ha nerth nowydhheansadow yw dhe les ynwedh. Awos niver bras an tylleryow kynsistorek didheurek, hag awos niver bras an goedhviles hag ydhyon mor, Orkney yw le splann dh'y annedhi po dh'y wodriga. Yn despit gnas woedh an ynysow, isel dhe'n mor ha pur wynsek, ha bywek ha kowethek yw Orkney, ha'n werin fest lel dh'aga thre.

Sevys a eryow norgaghek, an ranneryow 'a', 'ay' po 'ey' a styr ynys. An ranner 'holm' a styr ynys pur vyghan, ha'n ger 'Papa' a styr le mayth esa kannas Kristyon y'n Oesow Kres. Diblans ha kevennadow ytho yw an henwyn-tylleryow: Westray ha Papa Westray, Rousay, Egilsay, Stronsay ha Papa Stronsay, Shapinsay, Helliard Holm, Holm of Buip, Linga Holm, hag erell. Yma lies ynys vyghan yn Orkney nag yw annedhys, kepar ha Copinsay, Corn Holm, Switha ha Swona. Pell (60 km po 37 mi) dhe'n howlsedhes yma diw ynysik, Sule Skerry ha Sule Stack, hag yw hwath rann Orkney. A pe hunros genes a driga war ynys po war ynysik heb denyth arall yn ogas, Orkney a via an le may kyffi ynys a'n par.

Karregi Orkney yw Mendewes Ruth Koth dre vras. *The Old Man of Hoy* (Den Koth Hoy) yw bern gerys-da an garrek ma, mes nys yw

mar goth dell grys lies huni - martesen neb 400 blydhen dhe'n moyha. Y'n mappow a 1600 bys dhe 1750, nys eus bern vyth ena. William Daniel a lymnas liwans an garrek y'n vlydhen 1817 gans gwarak (kepar ha diwesker) a-woles, hag yndella an hanow 'den koth', mes distruys re beu unn esker der esknians an mor, ha'n gwaytyans yw dell wra diskara yn-tien an Den Koth kyns pell.

An Den Koth Hoy

Furv an yeth Norgaghek, hynwys Norn, a glewir hwath yn nebes tylleryow, hag yma lies ger a rannyeth norgaghek ynwedh. An ger 'peddie' (byghan) a dheu martesen a-dhiworth an ger Frynkek *petit*. Kepar ha'n ger 'emmetts' yn Kernow, an lavar 'ferry loupers' a styr estrenyon, kyns oll estrenyon hag a wra trevesiga. An ger 'Mainland' a styr aga brassa ynys aga honan, ha'n tir meur dres an mor a-dhygowbarth yw 'Scotland' po 'Alba', kyn wodhons fest yn ta bos Orkney rann a Alban. Brassa niver an dus a Orkney a omglew aga bos Orcadians yn kynsa hag Albanyon yn nessa. Y'n etholans 1987, The Orkney Movement (Omsav Orkney) a gommendyas ombrofyer, John Goodlad, a-barth digresennans rag Orkney. An parti SNP (Parti Kenedhlek Albanek) a omdennas a'n dewisyans y'n vlydhen na rag skoedhya an omsav, mes, nans yw 2010, Orkney yw esedh SNP y'n senedh albanek.

Gwiasvaow dhe-les rag Orkney yw:

Orkney.com (<http://www.orkney.com>)

Orkney Islands Council (<http://www.orkney.gov.uk>)

Orkneyjar (<http://www.orkneyjar.com>)

Lyther a Gembra a-dhiworth Tim Saunders (agan kesskrifer arbennik kembrek)

A gowetha ger,

‘Yw hi marow hwath?’ Yn Kembra mar klewydh an govynn ma, ny res dhywgh dysmygi piw a vo ‘hi’. Mes govynn mar kwrowgh ytho, y keyvydh gorthybow lymm ha keherek. Mars eus omglewans kuv ha kortes y’n person arall, martesen y fyynn ev po hi trewa yn-mes an geryow ‘An venyn na!’: ow kewsel yth esov yn kever Margaret Hilda Roberts, nessa wreg unn Denis Thatcher.

Nans yw tro ha peswar deg blydhen y tallathas tus Kembra merkya Margaret Thatcher. Hi o an Skrifennyades Adhyskans neb a gibyas leth an flegthes skol. Kibyores-leth yth o hi dhe dus Kembra, hag ott o hi dre vras der an Seythdegow. Mes y’n Ethdegow yth eth hi dhe eskares veur, dhe’n eskares voyha oll. Yn termyn eshwel po astel-ober an loworyon, hi o an huni neb a vynna diswul pub tra re bia gwaynys dre henedhow oll an bel ha’n godhevyans. A-hys blydhen y svsons i, yn despit dhe feudh ha garowder an gevnisoryon, gowyow an kasetennow ha’n pellwolok, ha bras ha trayturi Neil Kinnock – gevewgh dhymm, an *Arloedh* Kinnock.

Yma kov dhymm a dhiwedh eshwel an loworyon. Yth esa kevrinva gloworyon Maerdy ow keskerdhes yn-tro dhe’n hwel. Yn gwartha Nans Rhondda Vyghan yma Maerdy, hag yth o an poll-glow eno kolonn an dre ha’n bobel. Yth esa baneryow rudh a-vann, ha bagas-ilow ow seni *Kan an Dispagh*. Hedhyw nyns eus ogas ol vyth a’n poll-glow. Nyns eus hwel dhe’n yowynk na dhe’n loes. Yma eno gwerthjiow deges, estylli war fenestri, ha bagasow tus yowynk yn unn wandra dre’n stretow.

An keth hwedhel a vydh yn lies tyller. Thatcher a dreylyas meur a dus a-barth omrewl dhe Gembra. Ott prag na vynn nameur a dus yn Kembra orth an venyn na merwel hwath. Yth yw hi gwann ha klav, yn payn hag angoes. Hag yma hwans dhe lower a dus orth hy fayn ha’y angoes, hy gwannder ha’y kleves, durya yn pell. Ott an pyth re dhendilas hi rag an pyth a wrug hi dhe Gembra. Y hwra flegthes na veu genys hwath godhevel rag hy drogoberow hi. Hag yma hy ertach omma hwath, yn pub huni a’n strollasow Bretenek bras. Blair, Brown, Clegg, Cable: yth ons i kemmys a flegthes Thatcher dell yw Cameron ha Gove.

Diw dra a-dreus eghenn a vern omma y’n eur ma. Peur bynnag may farwo an eudhviles goth, ny vynnyn ni pe reken an ynkleudhyer. Dyskyblon Thatcher re dallo kostow hy gorra y’n bedh. Ha nos an ynkleudhyans, dhe hanter nos, y fydh hanter tus Kembra eno ryb an bedh, morbenn y’n eyl dorn ha stykkenn lymm yn y gila. Ha martesen, my a vydh y’ga mysyk.

Kastell an Kowr gans Mary Sutcliffe

Rann Onan

(An hwedhel ma yw treyls hag amendys a-dhiworth ‘*Cornish Ghosts and Legends*’ a-dhiworth ‘*Traditions and Hearthside Stories of West Cornwall*’ gans *William Bottrell*.)

Yn termyn eus passyes yth esa kowr ow triga y’n vreow ogas dhe Varghas Yow. Fell ha krev o ev hag oll an dus teythyek o dyegrys ganso. Yth esa kastell dhodho, drehevys a-dreus an fordh-veur, may halla an kowr hedhi an dremenysi ha’ga chalenjya dhe be toll rag usya an fordh. Yndella ev a dheuth ha bos pur wolusek, pur dew ha, wor’tiwedh, pur goth.

Y’n keth termyn yn Lusowan, yth esa ow triga gans y vamm, den yowynk mes boghosek, Tom y hanow. Pur ughelhwanssek o Tom, mes ny vynna oberi avel pyskador po den-bal. Ev a leveris ev dhe vos ha bos klav a-berth kokow ha ny ylli perthi bos yn-dann dhor. Termyn berr ev o kynser dhe’n eskisyas mes ny ylli mortholya an ebilyer yn ewn heb skwattya y veus. Y vamm a’n tavosa prest a-dro dhe’n edhomm a

gavoës ober da mes gwell o ganso gwandra a-hys an als po krambla a-dhiwar an breow ha goslowes orth an ydhyn ow kana y'n goeswik. Mes y vamm a besya argya orto ha wor'tiwedh skwithys o Tom gans an dhadhel ma; ytho ev a dhibarthas dhiworth an dre ha mos dhe Varghas Yow dhe hwilas ober.

Feusik o ev gans y gynsa gorholeth. Mer an dre, neb o brager, a welas bos Tom krev dres eghenn, gans diwskoedh efan ha keherennow bras, hag ev a arvethas Tom dhe lewya kert leun a valyeryow a gorev dhe dhiwotti yn Porthia.

Yn kynsa oll o da lowr gans an vyaj. Ogas dhe Growrys, Tom a vetyas orth dew dhen owth assaya drehevel kyf war aga hert. Pur grev o Tom ha pur guv, ha gans y weres, i a'n kargas heb kaletter.

Wosa nebes mildiryow moy, Tom a nesas Porthia ha kavoes lett bras dres eghenn drehevys a-dreus an fordh ha yet ynno alhwedhys. Mar ughel o ev, mayth o res dhodho bos gwrys gans kowr. Pur serrys o Tom pan welas ev hemma.

'Nyns eus titel dhe'n kowr dhe lettya an gwir a dremena rag oll an dremenysi,' ev a dybis.' Y tegoedh dhe'n fordh passya poran y'n le ma. Ny vern mars yw an kowr pur vras ha pur grev – krev ov vy ynwedh. Y fydh gwelys piw yw an kreffa, ev po my. My a wra shyndya an yet ow honan.'

Ev a sesyas men bras ow korwedha ryb an fordh ha mortholya war an yet. Tros a hemma a dhifunas an kowr, Denbras y hanow, dhiworth y wogosk wosa li.

'Pandr'a wreta, ty dhrogwas? Fatell lavesydh jy dos omma hag ankresya ow hoskas? Ogh, my a wel yth yw meur a gorev genes. Yw an korev ragov?'

'Ty a yll eva nebes korev,' yn-medh Tom, 'mes my a dhe Borthia ha my a vynn mos a-hys an fordh ma, an fordh goth ma, hag yw an fordh wir, yn despit dhe bup-tra a yllydh dhe wul po leverel.'

An gorthyp ma a annias an kowr. Ev a sesyas gwydhenn yowynk neb esa yn ogas ha'y skwardya a-dhiworth an dor rag usya avel fust. Yn skon, Tom a gemmeras an aghel dhiworth y gert. Pur hir o Denbras mes pur skav o Tom hag esya o dhodho goheles an strokasow swaysys gans an kowr. Treweythyow an

strokasow ma o pur wyls mayth omdhisevis Denbras ha koedha a'y wrowedh war dhor. Pan hwarva hemma, Tom a weresas yn kortes an kowr dhe sevel ha profya dhodho diwes a gorev ha daskorr y fust dhodho. Wosa henna, i a besyas an omladh. Mes wor'tiwedh an kowr koth, nag o usys dhe omwith krev, a grias yn ughel,

'Ogh! Klav ov vy!' hag a sesyas y dorr dew ow tyena gans angoes.

Prederus dres eghenn o Tom drefenn na vynnas ev meschyvya Denbras yn ankensi, mes an kowr a leveris, ynter y griow,

'Yth yw payn sevir yn ow holonn. Ny allav vy bywa termyn hir. Ty yw mab kernewek da ha ty a vatalyas gans enor hag yn ewnhynsek. Ny'm beus neskerens; my a wra dha appoyntya avel ow her. Oll ow thiryow ha tresor a rov dhis hag ynwedh oll ow chatel, bughes, deveas ha gever. Lemmyn ow anall yw skant; goslow gans rach. Yn dorvaghow an kastell yma meur a owr hag arghans, gwithys gans ow heun. Porth kov a hanow an keun hag i a wra dha obaya - aga hanow yw Kraf ha Hewoel. Lavar aga hanow hag i a wra dha asa dhe entra an kastell -- mes na dheriv an henwyn dhe dhenvydh. Bydh kuv dh'ow heun hag ynkleudh ow horf yn onester.'

Tom a welas bos Denbras ogas ha marow hag ev a wovynnas yn unn fistena,

'Mes pandr'a wrav vy gans oll dha wragedh? Y leverir yth esa meur a venynes a dhynyes jy a-ves.'

Denbras a assayas omdhrehevel war y elin ha gorthybi, 'Nyns yw gwir. Ny's dynis bythkweth. I a wre dos a-vodh ha ny yllyn vy bythkweth aga ferswadya bos an bywnans hag ober re gales ragdha. Ytho i a verwis oll, an eyl wosa hy ben. My a's ynkleudhyas yn-dann grugow war an breow oll a-dro. Pur dhigoweth ov vy hebda.'

Mar skwith o Denbras gans an kows ma may fyllis y golonn hag ev a goedhas war-dhelergh, marow.

Tom a wrug lenni an korf, pesya y vyaj dhe Borthia ha kyrghes an korev dhe'n diwotti. Ena ev a dhehwelis dhe Varghas Yow. Pes da o an Mer gans Tom ha profya ober dhodho, mes Tom a leveris orto y das-gwynn dhe verwel hag

ev dhe erita oll y wolusogneth. Res o dhe Tom dehweles dhe ynkleudhya an den koth.

Tom eth dhe-dre ha leverel 'Duw genes' dh'y vamm. Ena ev a vysytyas y geresik, Joan, neb a dantsa ev dres hirneth. Ev a staryas dhedhi y jons da ha govynn orti dhe dhemmedhi ganso. Hi a assentyas. Wosa henna i eth dhe gastell Denbras ha kemmeres an yet yn-mes a'n fordh. I a ynkleudhyas an kowr y'n breow pell a-ves mes ogas dh'y wragedh. Wostiwedh i a dhrehevis krug bras a-ughto.

Dres meur a vlydhynyow, Tom ha Joan a driga yn lowen y'n kastell ha nebes fleghes a veu dineyths dhedha. Mes y teuth dydh pan vons godrosys gans peryll nowydh na waytsons i bythkweth.

Diwedh Rann Onan.

Nawbedrek

A yll'ta dismygi an ger a naw lytherenn? Py lies ger a moy es 3 lytherenn a yll'ta kavoes, res yw dhis devnydhya pub lytherenn unnweyth yn pub ger ha res yw dhis devnydhya an lytherenn yn kres an pedrek yn pub ger.

E	D	N
S	Y	N
G	P	E

Gorthyp mis-Hwevrer: **poesekter**

Bardhonek Berr

YN KYNYAV AFIN MESENN
 YN GWENTON Y TYV GWYDHENN
 YN TERMYN Y SEV DERWENN

*Bardhonek skrifys gans Jan Stapleton, 2011
 studhyores 2a Gradh yn Klass Loundres*

Krakkya-Kod
gans Polin Prys

Rag krakkya an godenn, y tal parya pub lytherenn gans riv hag ena lenwel an gist bedrek rag diskudha an geryow krowsys ynni. Y hyllir gorra pub lytherenn y'n gist vyghan ryb hy riv rag perthi kov anedhi. Unn lytherenn (L) yw res seulabrys.

To crack the code, work out which letter matches which number and fill in the square box to read the crossed words. You may enter each letter in the small box by its number to keep track. One letter (L) is given you to start you off.

Niver Dew

A	E	F	G	I
L	N	S	T	Y

1	2	3	4	5
			E	
6	7	8	9	10

9	4	1	5	3
3		4		9
7	4	2	1	10
4		5		2
6	4	2	8	3

An gorthyp a vydh dyllys yn An Gannas mis-Ebrel 2012

**Krakkya-kod mis-Hwevrer:
 gorthyp folenn 11.**

Arloedh an Bysowyer

treyls gans Jerry Jeffries

Arloedh an Bysowyer (*Lord of the Rings*) gans J.R.R. Tolkien, Chaptra Onan treyls dhe Gernewek gans Jerry Jeffries. Drefenn y vos hir, dyllys vydh yn An Gannas yn hwegh rann. Pella derivadow a-dro dhe rann arall an hwedhel a-dhiworth Jerry:

jerry@sethir.wanadoo.co.uk

3

Yth esa gwaytyans dhe oll an westoryon a worfalster a voes, kynth esa own dhedha a-dro dhe areth wosa-koen aga ost (tra anwoheladow). Ev a wre devnydh a demmik a dhaffar hag o henwys bardhonieth ganso; ha treweythyow, wosa diwes po dew, kampoella an anethow gokki a'y vyaj kevrinek. Yndella yth o: an gorfalster o pur dha yn hwir. Prenasow a voes y'n ranndir na a iselhas ogas dhe dravyth dres an seythyow a dho; mes nyns o henna kudynn drefenn prenessa Bylbo dhe wakhe brassa rann an gwerthjiow ha dorgellow-diwes dre vildiryow a-dro.

Wosa an boes (po moy po le) y teuth an areth. Yth esa gnas perthek dhe vrassa rann an bagas lemmyn, yth esens i orth an studh splann henwys 'ow lenwel an kornellow'. Yth esens i owth eva an diwosow o gwell dhedha, ow sawra an medhelderyow o gwell dhedha, aga own ankevys. I o parys dhe woslowes orth neppyth, ha dhe lowengarma dhe bub hedh.

Ow thus veurgerys, a dhallathas Bylbo, ow sevel a'y gador. Y dus a lowengarmas oll war-barth heb finwedh. Bylbo a asas y gador hag eth dhe'n wydhenn wolowys, ev a sevis war gador yn-dann an wydhenn. Golow an lugern a goedhas war y enep ow splanna; an botonyow a owr a dhewynnyas war y gryspows owrlin brosys. I a ylli y weles, ow sevel, ow kweyvya unn dhorn y'n ayr, yth esa an dorn arall yn poket y lavrek.

Ow Bagynsyow ha Bofynsow meurgerys, ev a dhallathas arta; *Tukow, Brandibukow ha Grubow, ha Chubow, ha Burowyow, ha Bolgeryow, Breysgerdelyow, Gudbodiow,*

Brogchuiow. Ynwedh ow Sakvyl-Bagynsyow meurgerys may dhynnerghav dhedha unnweyth arta dhe Bag End. Hedhyw yw ow kansves hag unnek pennbloedh! 'Yey!, Yey! Penn-bloedh Lowen!' i a armas, hag i a vortholas yn lowen war an moesow. Gwryth Bylbo o splann. Henn o an dafar o da gansa: berr hag apert.

My a wayt hwi oll dhe omlowenhe kemmys ha my. Lowengarmow ughel dres eghen. Garmow a 'ya' (ha 'na'). Trosow a hirgern ha kern, hwibow, pibow ha maynys ilowek arall. Yth esa, dell veu leverys kyns, meur a hobityow yowynk dhe'n kevywi. Kansow a dardher ilowek re beu tennys. Yth esa an merk 'DEYL' dhe'n brassa rann anedha; ny wrug brassa rann a'n hobityow konvedhes skila a henna, mes yth esa akord dhe oll anedha i dhe vos tardherow marthus. Yth esa maynys ilowek ynna, byghan, mes a gnas perfeyth ha gans sonyow husek. Yn hwir, yn unn gornell nebes a'n Tukow ha Brandibukow yowynk re sevis bagas ilewydhyon byghan, hag yn-dann dybi ewnter Bylbo dhe worfenna (yn apert, ev re leveris oll o res), i a dhallathas kan-dons lowenek. Mestrik Everard Tuk ha Mestresik Melilot Brandibuk a gramblas war voes ha, gans klegh yn aga dorn, a dhallathas donsya an Kylgh-Gwenton: dons teg mes pur grev.

Mes nyns o Bylbo gorfennys. Ev a synsis kern diworth yonker yn ogas hag a wrug tri us ughel. An tros a omsedhas. *Ny vydhav vy agas synsi dre dermyn pell*, ev a armas. Lowengarmow diworth oll an woslowysi. *My re dhros oll ahanowgh war-barth rag porpos*. Neppyth yn kever an fordh may leveris ev henna a wrug dhe oll anedha attendya. Namnag yth esa taw, ha po onan po dew a'n Tukow a woslowas yn tynn.

Yn hwir, a-barth tri forpos! Yn kynsa rag leverel orthowgh hwi dhe vos pur veurgerys genev, ha kans hag unnek bloedh yw termyn re verr dhe vywa yn mysk a hobityow mar splann. Kri meur, da o henna gans oll.

Ny aswonnnav hanter ahanowgh hanter yn ta dell via da genev; ha le es hanter ahanowgh yw le es hanter mar dha genev ha dell dhendilewgh. Henn o anwaytys ha nebes kales. Yth esa nebes takyans keskar, mes yth esa an brassa rann anedha owth assaya y dhigelmi rag konvedhes mar pe ger-kuv.

Yn nessa, rag solempnya ow fennbloedh. Lowengarmow arta. *Y fia gwiwa dhe leverel:*

AGAN pennbloedh. Yn hwir, henn yw pennbloedh ow noy ha her Frodo. Ev yw devedhys dh'y oes hedhyw hag ev a dhegemmer y eretons. Nebes takyans diworth an dus-hen ha garmow ughel a 'Frodo!, Frodo!' diworth an yonkers. An Sakvyl-Bagynsow a dalgammas, hag a omwovynnas a-dro dhe skila an geryow 'a dhegemmer y eretons'.

War-barth agan oes yw kans, peswar ha dew-ugens. Agas niver a veu dewisys rag bos par dhe'n sommenn varthus ma: Unn Gros, mar kallav vy gul devnydh an lavar. Nyns esa lowengarm vyth. Hemm o gokki. Meur a'n westoryon a veu despitys, yn arbennik an Sakvyl-Bagynsow, sur ens i dhe vos gelwys rag kollenwel an niver o res, haval orth daffar yn fardell. 'Unn Gros, dar! Lavarr isel.'

Ynwedh, mar kallav vy gul kampoell a istori koth, henn yw penn-bloedh a'm devedhyans dre valyer dhe Esgaroth war an Lynn Hir; ny wrug vy perthi kov an jydh na dhe vos ow fennbloedh. Nyns en vy marnas unnek ha dew-ugens bloedh dhe'n termyn na, hag yth esa le a vri dhe bennow-bloedh. An fest o pur splann, mes yth esa anwoes drog warnav dhe'n termyn na dell borthav kov, ha ny yllis vy leverel namoy es 'burasywgh', my a'n daslever lemmyn yn ewn: Meur ras dhywgh ow tos dhe'm keywi byghan. Taw penn-kales. Yth esa own dhedha po kan po bardhonieth dhe dhos lemmyn, hag yth esens i ow tos ha bos skwith. Prag na wrug ev hedhi y gows, ha gasa dhedha eva dh'y yeghes? Mes ny wrug Bylbo po kana po dythya. Ev a hedhis pols.

Yn tressa ha wor'tiwedh, yn-medh ev, y fynnav vy leverel orthowgh NOWODHOW A VRI. Ev a gewsis an geryow ma pur yn ughel ha pur yn tynn ha pubonan a esedhas ewn y'ga hador (an re a allas gul yndella hwath). Drog yw genev dhe leverel - kyn fo kans hag unnek blydhen termyn re verr y'gas mysk, dell leveris vy kyns - henn yw an DIWEDH. Yth esov vy ow mos LEMMYN. Yth esov v yow tiberth. DUW GENOWGH!

Ev a dheuth yn nans diworth an gador hag eth mes a wel. Y teuth golow-lughes hag oll an westoryonr a dhegeas aga dewlagas. Pan igersons i aga dewlagas arta, Bylbo o gyllys yn tien. Kans, peswar ha dew-ugens Hobyt a esedhas stag y'ga hador, dilavar. Yth esa taw dien, hag ena, a-dhesempis, pub Bagyns, Bofyn,

Tuk, Brandibuk, Grub, Chub, Burows, Bolger, Breysgerdel, Gudbodi ha Broghchi a dhallathas kewsel oll war-barth.

Unnver ens i an ges dhe vos onan pur dhrog, hag moy a voes ha diwes o res rag yaghhe an westoryon a skruth hag annians. 'Ev yw fol. My re leveris yndella pup-prys,' a veu lavar klewys lieskweth. Brassa rann an Tukow (a aswonnis Bylbo yn ta) a dybis y fara dhe vos gokki. Rag an termyn i a dybis y dhisomdhiskwedhyans dhe vos namoy es ges gokki.

Mes nyns o Rori Brandibuk koth mar sur. Na oes na li gowrek re wrug dh'y vrys sogh, hag ev a leveris dh'y wohydh, Esmerelda: 'Yma neppyth koynt a-dro dhe hemma, ow hweg! My a grys Bagyns Fol dhe vyajya arta. Muskok fol koth. Mes nyns eus kudynn, ny wrug ev kemmeres ganso an boes.' Ev a elwis yn ughel dhe Frodo dhe dhanvonn an gwin a-dro arta.

Frodo o an huni hepken a leveris travyth. Dre neb termyn, ev a esedhas tawesek ryb kador wag Bylbo, heb gul lavar po gorthybi govynn. An ges re beu da ganso, yn sur, kyn hwodhvia ev yn y geve. Kales o dhodho omlettya a hwerthin orth marth an westoryon. Mes dhe'n keth termyn ev o prederus yn town: ev a aswonnis a-dhesempis ev dhe gara an hobyt koth. Brassa rann an westoryon a besyas dybri hag eva ha disputya koyntedh Bylbo Bagyns, yn termyn tremenys hag y'n eur ma; mes an Sakvyl-Bagynsow a veu gyllys, sorr bras dhedha. Nyns o an keywi krev gans Frodo namoy. Ev a erghis moy a win dhe vos dyghtys; ev a sevis, gwaghe y wedrenn yn tidros dhe yeghes Bylbo, ha gasa an tylda yn kosel.

Yn kever Bylbo Bagyns; hag ev a wrug y areth, yth esa ev ow pysya an bysow a owr yn y boket: an bysow hudel a witha ev yn kevrin dre vlydhynyow pals. Hag ev dhe wul kamm yn nans a'n gador, ev a worras an bysow war y vys, ha nevra ny veu ev gwelys arta gans hobyt vyth yn Hobyton.

Ev a gerdhas yn unn fyski dh'y doll ha sevel pols, ow klewes gans minhwarth an tervans y'n tylda ha dhe'n son a heudhans yn leow arall an park. Ev eth a-ji. Ev a removyas y dhillas-keywi, plegya y gryspows brosys ha'y vaylya gans paper-moen, ev a'n gorras yn trog-tenna. Ena, ev a omwiskas yn skon yn dillas koth hag angempenn, hag ev a fasthas a-dro dh'y gres grogys ledher koth ha warnodho ev a grogas

kledha berr yn goen ledher du mortholek. Diworth trog-tenna alhwedhys mayth o fler a pelyow gorth-goedhan ynno, ev a synsis huk goth. Hi re beu gwithys yn-dann alhwedh haval orth tra pur dhrudh, mes hi re beu ewnhas lieskweth, ha hi o disliw dre gewer ma na yllir dismygi hy liw namoy: gwyrdd tewl martesen. Hi o nebes re vras ragdho. Ev eth yn y studhva, ha diworth kofer-horn ev a gemmeras fardell maylys yn kweth koth ha dornskrif maylys gans ledher; hag ynwedh maylyer bras. Ev a stoffyas an lyver ha'n fardell yn sagh poes esa a'y sav yn ogas, ogas leun o ev. Ev a worras y vysow a owr y'n maylyer, gans y jayn moen, ha'y selya, hag ev a skrifas hanow Frodo warnodho. Yn kynsa, ev a'n gorras war astell an oeles, mes adhesempis ev a'n removyas ha'y worra yn y boket. Dhe'n pols na an daras a igoras ha Gandalf a dheuth a-ji yn skon.

Kowethas an Yeth Kernewek Derivas Arghansek

**Diworth Koreen Twydell,
Alhwedhores an Kowethas**

Ynwedh arta blydhen pur vysi re beu dhe eseli oll an konsel.

An vlydhen ma unnweyth arta ny wrussyn ni dendil na spena moy es pypm warn ugens mil a beunsow; ytho nyns eus res dhe'n Kowethas dannvon agan akontow dhe Dhessedhek an Aluseneth. Rakhenna ni a yll pareusi agan akontow kepar hag y'n blydhynow eus passyes. (an akontow a vydh dyllys yn An Gannas mis Ebrel wosa bos hwithrys gans Karen Warne),

Dell leveris vy warlyna, my re wrug igeri akont gans LloydsTSB ha gul devnydh anodho moy ha moy; brassa rann agan negys yw gwrys der an akont ma lemmyn. My a wra degemmeres an derivasow dhiworth LloydsTSB pub mis, mes nyns yw possybyl gul pub tra der an akont ma, ha res yw gortos derivas adhiworth Santander. Santander a wra dannvonn derivas pub tri mis hebken. Ny wrug vy degemmeres an derivas rag kyns 9^{ves} a vis Genver ha henn o an acheson na wrug vy ri an akontow dhe Karen kyns.

Dell leveris vy kyns y teu ha bos an Bennseythun Gernewek gwell ha gwell pub blydhen, mes moy ha moy kostek yw hi ynwedh. Henn yw an kas ynwedh gans An Gannas hag ober oll an Kowethas. Ni a grys bos an Bennseythun hwarvos meur dhe les dhe'n eseli ha rakhenna lowen on ni dhe skoedhya an bennseythun diworth arghans arall, war-barth hag An Gannas hag ober oll an Kowethas ynwedh. Henn o an Acheson ni dhe ughelhe an ragprenn der an vlydhen ma.

Yma hwans dhe eseli an konsel assaya kavoes moy a rontow dhe skoedhya ober an Kowethas ha ni a wra oberi war hemma a-barth an eseli an Kowethas oll.

Krakky-a-Kod: Gorthyp mis-Hwevrer

K	L	A	P	P
R		N		I
A	R	A	L	L
F		L		A
A	N	L	E	S

Pennseythun

Y fydh synsis pennseythun arall dhe Dregedna, ogas dhe Aberfal rag studhyoryon re dhyskas Kernewek dhe nivel da. Yma pella derivadow adhiworth Mike Tersidder, Soedhek Adhyskans, Keskowethyans an Taves Kernewek, Chi Dalvenie, Lys Kernow, Truru, TR1 3AY.

Pedrek Geryow

Y'n pedrek geryow dhe-woeles y fydh kevys yn Kernewek henwyn 20 enyval po edhen na vydh kevys yn Kernow y'n dydhyow ma. Aga henwyn Sowsnek yw diskwedhys yn-dann an pedrek rag gweres.

S	T	R	U	S	O	B	E	V	E	R	B
Y	R	U	S	K	K	B	L	E	Y	D	H
D	O	W	R	V	A	R	G	H	O	R	K
G	E	E	P	A	N	D	A	S	H	E	R
O	N	G	E	T	G	A	V	M	O	B	O
R	G	E	L	O	O	W	R	E	L	E	K
Y	O	L	I	R	U	L	E	W	I	N	O
L	R	L	K	O	R	S	W	O	F	N	D
L	N	E	A	F	O	J	I	R	A	F	I
A	V	V	N	I	U	I	K	E	N	Y	L
T	I	G	E	R	D	R	P	A	S	I	M
B	L	E	W	P	A	R	D	B	U	A	L

An henwyn Sowsnek yw:

antelope
bear
beaver
buffalo
crocodile

eagle
elephant
giraffe
gorilla
hippopotamus

kangaroo
leopard
lion
monkey
panda

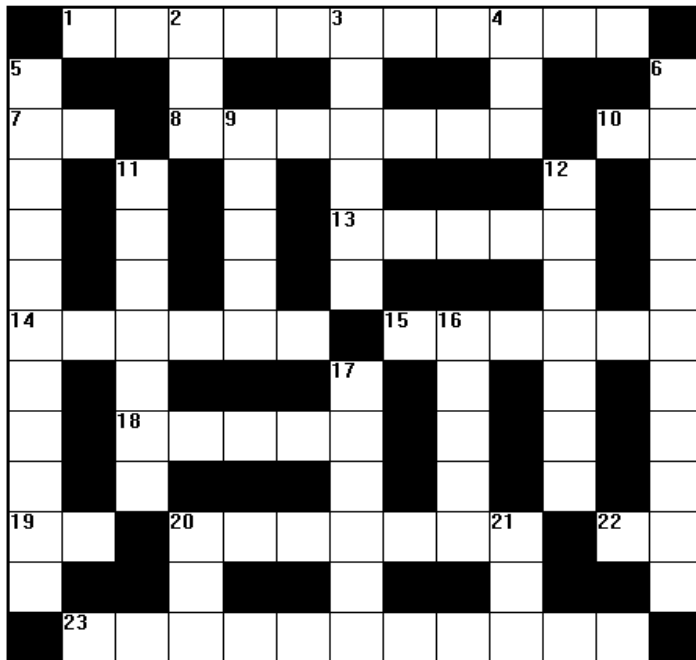
pelican
ostrich
rhinocerus
tiger
wolf

Rag pella gweres y hyllir mires y'n Gerlyver Meur.

Gorthybow: gavrewik; ors; bever; bual; krokodil; er; olifans; jiraf; gorilla; dowrvargh; kangourou; lewpard; lew; si; panda; pelican; strus; troengornvil; tiger; bleydh.

Krowseryow Mis-Meurth

gans Ray Edwards

Skeusenn a Gernow

Dy'goel Sen Pyran, Pennsans, 2006: an re yowynk parys dhe'n keskerdh. Yn 2012 y fydh hwarvosow a'n par ma yn pub kornell agan bro. Kedhlow leun a-dhiworth gwiasvaow divers.

a-dreus:

1. Neb a orden lyver-termyn (11)
7. *Bos*, kynsa person (2)
8. Passya (7)
10. Kyns an yar (2)
13. Pors (5)
14. Den pur vyghan (6)
15. Sley (6)
18. Perthi kov: *dhe* ..... (5)
19. *Bos*; tressa person (2)
20. Skorren vyghan (7)
22. Rakhanow, nessa person (2)
23. Oberow (11)

war-nans:

2. *Knowenn* yn Sowsnek (3)
3. Soedhogel a-dhia 1987! (6)
4. Teghes (3)
5. Skrifys dre dhorn (11)
6. Nyns yw skrifys dre dhorn (11)
9. Gul tros euthek yn kosk (5)
11. Gortos berr dermyn (7)
12. Treylya (7)
16. Ordena: *Ev a* ..... (5)
17. An mis ma (6)
20. Bronn (3)
21. Pan yw tewl (3)

Gorthybow dhe'n krowseryow mis Hwevrer 2012

Tros an Bys Bras gans Tony Snell

BURMA: GOVENEK AN BOBEL

Yn mis Du 2007 my a skrifas derivadow a'n protestyansow terroesus yn Burma¹.

Y'n prys na, Aung San Suu Kyi, hembrenkyades an NLD (*National League for Democracy*): Kesunyans Kenedhlek a-barth Demokratieth) o hwath prisonys yn chi. Hi re bia prisonys wostalleth yn 1989.

**Aung San Suu Kyi
ow kewsel orth hy
skoedhoryon**

Yn 2010 an NLD a veu disklerys y vos anlachel; saw yn mis-Du warlyna an parti ma a dherivas y vynnas rag bos kovskrifys a-nowydh yn parti politek soedhogel.

¹ An vro ma yw aswonny keffrys y'n dydhyow ma avel Myanmar. Ha'n sita vrassa Rangoon yw aswonny ynwedh avel Yangon.

Amendyans politek re dhallathas, tamm ha tamm, kyn fo lies kaletter komplek ha peryllys.

Yn mis-Du 2010 desedhys veu an kynsa votyansow a-ji dhe 20 blydhen, ha livrys veu Aung San Suu Kyi a-dhia dhalghennans yn chi. Yn mis-Meurth 2011 kowlwrys veu treusporth maystri dhe wovernans nowydh, hag yn mis-Est kummys a veu grontys dhe Suu Kyi a asa Rangoon, ha hi a omvetyas gans President Thein Sein. Yn mis-Hedra warlyna fondys veu desedhek a-barth gwiryon denel; livrys veu 200 prisner politek; ha desedhys veu laghys nowydh ow ri kummys dhe gesunyansow lavur.

AN ARLOEDHES: KOWS FRANK WORTIWEDH

'Yth eth yn ta ow metyans vy gans an President, ha my a grys bos ganso hwans gwiryon a dhasformyans. Byttegyns nyns yw eev an den unnik y'n governans. Yma agan President ow ri galloes re vras dhe'n bagas breselek. Penn an stat kyn fo an President, nyns ywa porres an ughella galloes y'n wlas. Hembrenkyas Ughella an luyow ervys a yll sesya maystri kowal a wovernans, byth pan grys ev bos res dhodho gul yndella. Heb mar ankombrynsi meur yw hemma dhe nebonan usi yn soedh agan President. Ny wonn vy pygemmys skoedhyans a'n jeves ev a-berth y'n luyow ervys. Ev y honan yw esel a'n re na. Ytho, dell dhesevav, res yw bos dhodho skoedhyans meur a-ji dhe'n luyow ervys. Saw desevev hepken yw hemma.

'Orth ow brys vy, gwiryon yw an President a-barth dasformyans. Dell grysav, yn governans yma

rann yw parys dh'y skoedhya. Eus pub huni orth y skoedhya? Ny allav vy gorthybi.'

'BYWNANS HIR DHE VAMM SUU!'

Rachel Harvey, derivadores yn Servis an Bys a'n BBC, a omjunyas yn bagas owth holya Suu Kyi yn hynsador hy haskyrgh a-barth an NLD erbynn an is-etholansow yn mis-Ebrel. Hi a dheskrifas vyaj an kaskyrgh y'n dowlenn *The World Today* (An Bys Hedhyw). Hwetek war'n ugens karr ha kansow a jynnow-diwros yn keskerdh hag a dhuryas seyth our bys an bastell-vro, le may fydh Suu Kyi owth ombrofya y'n is-etholansow. Vyaj lent a veu hemma: 35 mildir dhe'n soth a-dhia'n pennsita Rangoon, dre drevow a growjiow bambou, war hynsyow garow ha ponnek. Yn pub le tiogow ha fleghes owth herdhya yn ogas rag aspia 'An Arloedhes' dell yw hi henwys yn hegar.

Yn Warthinkha, gwig ha trigys ynno namoy ages unn mil a dus, yth omguntellas adro dhe 5,000 skoedhyer yn kew-ris rag klewes areth freth An Arloedhes a'y sav war vynk servadow.

'My a wovynn orth an bobel: fydhyowgh ynnon ni. Ny'n jeves an NLD neb nerth hudel, saw ni a wra hedhes yn skon keweras agan ewlow dre strivyans, gwella gyllen, ha genen an kolonn ha'n sleyghneth rag perthi an omladh. Garow fest yw an vyaj ha ni ow mos ynno gans an bobel, saw hebask yw penn an fordh ha ni ow mos bys di.'

Dell skrifas unn derivador, Aung Hla Tun, yntanus dres eghenn veu an dynnargh dres an hyns dien:

routhow a dus ow keskana
'Bywnans hir dhe Vamm Suu!'

'Yma agas nerth a res dhyn, a-barth an bobel', a levas Suu Kyi dhe'n routhow, le mayth esa lies ow synsi yn ughel skeusenn anedhi hi hag a'y thas Aung San, kasor diown a-barth anserghoeth, meur y hanow. Ev a veu moldrys pan esa gans y vyrgh dew vloedh.

Yn pub kuntellva routhow bras a dheuth war-barth dh'y dynnerghi ha gansa tan y'n golonn.

Hy medras troha gwaynya le y'n senedh yw arwoedhek, dre vras; ha namoy ags 48 esedh igor y'n is-dewisyans. Ytho ny yll an NLD gwaynya moy ages rann vunys y'n korf-lagha kenedhlek.

PALS GOVYNNOW SEVUR

Dell leveris Rachel Harvey, lies govynn yma heb gorthyp y'n jydh hedhyw: kyns oll, eus nebes skoedhyans unnweyth a'n asrann vreselek? Mars eus, pygemmys ywa? Dhe wir yn Rangoon skoedhyans bras a's teves hi ha'n parti NLD, keffrys y'n sitys erell. Pygemmys yn ranndiryow erell? Hewel yw skoedhyans efan rygthi hi honan, saw rag an parti?

Harvey a dhannvonas hy derivas a-dhia unn dre down y'n pow. Dell dhisplegyas hi, a'n 48 esedh y'n is-etholans yma 40 y'n Chi Isella, 6 y'n Chi Ughella, ha 2 y'n etholans-stat.

25% a'n esedhow yw gwithys rag ombrofyoryon a'n asrann vreselek, ha dres an re na, rann vrassa anedha re beu synsys gans partiow skoedhys gans an asrann na.

Hedhyw Suu Kyi a grys bos dhe les skoedhya an argerdh. Res yw dhedhi hi ha dhe'n NLD kavoes lev a-ji dhe'n system, a-der triga unnweyth avel arvresysy yn-mes anodho.

Pygemmys skoedhyans eus dhedhi a dus na wra fyski 'mes a'ga chiow dh'y gweles hi'? Ha pygemmys a-dhia dus usi a-berth y'n lyharivow ethnek divers, bras aga niver?

AN BAGASOW ETHNEK DIVERS

Burma a's teves poblans a 55 milvil, lesrynnys yn moy ages 100 bagas ethnek dibarow. Ynysegys yw lies anedha gans breow ha menydyow hag rakhenna gonisogethow diblans re beu megys gans an bagasow na.

Lies a'n bagasow ma re wodhevis arwask fell an rewlyans breselek: i re beu kostennow rag gaskyrghow a lavur konstrynys heb gobrow, rag polisiow 'gweres goleskys' yn dann dhistrui tir ammethel hag a gonstrynyas trevow kowal dhe ondhilea heb gwarnyans kyns.

Omma nyns eus spas dhymm rag kampoella moy ages dew ensampel.

Unn bagas Muslim, an Rohingya, re beu heb stat dres 50 blydhen, a-ban dhallathas an rewlyans breselek yn Burma. Kansow a vilyow a dus a fias yn Bangladesh, Malaysi, ha Pow Tay, le mayth ens i tebdhyghtys awos aga bos ymbroysi anlachel. Saw lies huni a verwis y'ga vyaj a-dreus an mor.

An bagas ethnek Burman yw an brassa, ogas 70% a'n poblans dien. An nessa a allsa bos an bagas Karen, saw ansur yw an niver anedha: y kevir dismygrivow a-dhia 6% bys 12% a'n poblans dien. Dres termyn hir i re vreselyas erbynn an governans breselek, treweythow yn unn hwilas omrewl. Yn blydhynow kyns i a's teva lu ervys a 14,000 den, yn unn routya tiredh meur ryb or an Pow Tay. Niverow bras a drevesigyon a fias a'ga chiow, Ha hedhyw yma a-dro dhe 100,000

anedha trigys yn kampoow garow a-ji dhe Bow Tay, ryb an or.

Kyn feu ow pesya omladh yn tir an Karen, hedhyw yma nebes chons a dhrehedhes kres gordhiwedh, wosa ynnians gans an SUA ha'y geffrysysi orth an governans Burma dhe worfenna an omladh ryb oryon an vro.

GOELYAS A WRA AN BYS

Govenek an bobel: eus skilyes salow rag hemma?

Ow koelyas klos war an etholansow vydh an gemmynieth keswlaek, yn-dann brevi lenduri an governans troha dasformyansow. Lyskannasow a wayt an votyans dhe vos heb toell ha rydh, spit dhe wriansow digompes y'n etholans yn 2010: an rann gemmerys gans Suu Kyi, 'An Arloedhes' veurgerys gans poblow an West, a dal bos skoedhyans galloesek a'n system demokratek nowydh.

Martin Petty (Reuters) re skrifas: 'Res porres yw dhe'n etholans bos dinamm rag may hallo bos diles an lettyansow erbysiethek, yn-dann dhas-hwithrans dell yns i y'n jydh hedhyw. Yma kenedhlow an West ow hwilas kyrghes an vro, re voghes hy displegyans, saw pals hy asnodhow, 'yn-mes a'n yeynder' wosa diw dhegblydhen a ynysektek.'

KAMPOELLOW

Hannah Beech, 'A Closer Look at Burma's Ethnic Minorities', *Time*, 30ves a vis-Genver 2009.

Charles Scanlon, 'Who are Burma's Karen rebels?', *BBC News*, 12ves a vis-Genver 2012

Aung Hla Tun (tr. Martin Petty), 'Tens of thousands of people lined the streets ...', *Warthinka, Myanmar*, 11ves a vis-Hwevrer

Rachel Harvey, with Aung San Suu Kyi's campaign team, *BBC World Service 'The World Today'*, 12ves a vis-Hwevrer 2012

An Gannas

An Gannas ISSN 1469 705X yw dyllys pub mis gans **Kowethas an Yeth Kernewek** a-dhia Lys an Kog, 2 Cook Court, Latchbrook, Essa, Kernow PL12 4UE ☎ 01752 840749

Kost an ragpren yw £20 an vlydhen ha gans hemma eseleth Kowethas an Yeth Kernewek

An pennskriker **Graham Sandercock**, trigva a-ugh, yw lowen degemmeres erthyglow yn furvas Word dh'aga dyllo po der e.bost:

grahamsandercock@blueyonder.co.uk

Pryntyes yn Kernow gans **Stuprint**, Lyskerrys.

Kesva an Taves Kernewek: trigvaow

Skrifennyades: Maureen Pierce, 16 Fordh Trelawney, Kelliwik/Callington, Kernow, PL17 7EE; ☎ 01579 382511; e.bost: mpiercekernow@btinternet.com

Gwerthow: Jori Ansell, 65 Churchtown, Gwynnyer, Heyl, Kernow, TR27 5JL; faks ha ☎ 01736 850878; e.bost: jori.ansell@tiscali.co.uk

Kernewek Dre Lyther:
gwiasva: <http://www.kesva.org/KDL>
Ordenor: Roger Bailey
e.bost: kernewekdrelyther@hotmail.co.uk

Apposyansow: Tony Hak, 5 Sherwood Close, Bracknell, Berkshire, Pow Sows, RG12 2SB, ☎ 01344 424105; e.bost: kowethas@tonyhak.freemove.co.uk

Kowethas an Yeth Kernewek

Gwiasva: www.cornish-language.org
Kowethas an Yeth Kernewek yw Alusen Govskrifys, niver 1065527.

Soedhogyon 2012, bys y'n nessa kunteles blydhenyek (Genver 2013), yw:

- **Kaderyores:** Loveday Jenkin, Pennti Tremeyn, Pras an Bibell, Kambron TR14 9PH; ☎ 01209 831517
e.bost loveday.jenkin@googlemail.com
- **Skrifennyas:** Tim Hambly, 12 Stret an Duk, Lannstefan Wartha, Kernow, PL15 8HD ☎ 01566 773716
e.bost skrifennyas@btinternet.com
- **Alhwedhores:** Koreen Twydell ☎ 07890742570; e.bost: koreen@koreen3.orangehome.co.uk
- **Dyllansow:** Maureen Pierce
- **Eseleth:** Tony Hak, 5 Sherwood Close, Bracknell, Berkshire, Pow Sows, RG12 2SB, ☎ 01344 424105; e.bost: kowethas@tonyhak.freemove.co.uk
- **Eseli an Konsel:** Jan Edmondson; Mary Ellis (Kowethas Kans); Steve Harris; Raël Harvey; Sally Mollard; Polin Prys; Rob Reynolds; Graham Sandercock (An Gannas)
- **Kestewisys:** Esme Tackley; Sheila Garrod
- **Gwerthow:** Jan Edmondson, 2 Kilger Wartha (*Higher Kilgear*), Boskennek, (*Boconnoc*) Lostwydhyel PL22 0RU ☎ 01503 220445
anjanva@phonecoop.coop

Gwerthji Kernewek:

Keskewsel, 24 Plen an Varghas, Ryskammell, PL32 ☎ 01840 211725
(dyghtyer Jerri Jeffries)

An Gannas

© 2012